

**การศึกษาเศรษฐกิจ
การเมืองท้องถิ่น :
ความหมาย และ
ความสำคัญ**

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา*

*ผู้เขียนขอขอบคุณศาสตราจารย์เสนาห์ จามริก และรองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ สุขสำราญ ผู้ผลักดันและสนับสนุนให้เกิดการบรรยายนี้ขึ้นมา และขอขอบคุณนักวิชาการผู้สนใจการศึกษาเศรษฐกิจการเมืองท้องถิ่นจำนวน 41 ท่านเป็นอย่างยิ่ง ที่กรุณาตอบแบบสอบถามของผู้บรรยาย ผู้บรรยายได้นำเอาคำตอบของท่านมาใช้ประโยชน์เต็มที่ในการเรียบเรียงบรรยาย และขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร. แสง รติมมงคลมาศ ผู้แนะนำแนวทางให้นำเสนอคำบรรยายนี้ อย่างไรก็ตามผู้บรรยายเป็นผู้รับผิดชอบความเห็นและข้อเสนอดัง ๆ ในบทความนี้

**ความเป็นมาและแนวการศึกษา
ท้องถิ่นที่ผ่านมา**

ในช่วงระยะ 6 ปีที่ผ่านมา มีความสนใจศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นเพิ่มขึ้นมาก นับแต่การจัดสัมมนาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่นครศรีธรรมราชและที่มหาสารคาม ในพ.ศ. 2521 จากนั้นมีการจัดสัมมนาทางวิชาการว่าด้วยประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นตามมาเรื่อย ๆ เช่นที่พระนครศรีอยุธยา พิษณุโลก ลพบุรี เพชรบูรณ์ บุรีรัมย์ กำแพงเพชร ภูเก็ต นครราชสีมา ฯลฯ และในอนาคตอันใกล้ก็จะมีที่นครสวรรค์ เลย และเชียงใหม่ การสัมมนาเหล่านี้เกิดจากการริเริ่มและการลงแรงจัดการโดยนักวิชาการและปัญญาชนท้องถิ่น นับเป็นการเปลี่ยนแปลงในวงวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่สำคัญมาก กล่าวถึงมีผลสะท้อนอย่างใหญ่หลวงต่อการสร้างคำอธิบายสังคมและวัฒนธรรมไทยที่รากฐาน คือสร้างจากประสบการณ์ของประชาชนส่วนใหญ่ ปรัชญาวิถี และแนวคิดทางวิชาการที่ส่งเข้ามาจากตะวันตก ก่อให้เกิดชุมชนวิชาการที่มีสายใยกว้างขวางทั่วประเทศ ทั้งเป็นการค้นหาและฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น และเป็นการสนับสนุนอำนาจอันชอบธรรมของราษฎรธรรมคา

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีปัญหว่าการศึกษาวิจัยในท้องถิ่นเอง ซึ่งมักเป็นผลงานของอาจารย์วิทยาลัยครูในภาควิชาประวัติศาสตร์และภาควิชาภาษาไทยในปัจจุบันยังคงเน้นหนักเรื่องโบราณคดี ประวัติศาสตร์การเมือง การปกครองภูมิภาค หรือเมืองท้องถิ่นและวรรณกรรม เห็นได้จากหัวข้อ

เรื่องและคำบรรยายในการจัดสัมมนาครั้งต่าง ๆ ที่กล่าวมา การศึกษาในแนวทางนี้ให้ข้อมูลท้องถิ่นเพิ่มขึ้นมาก แต่ทว่ามีปัญหา 3 ประการที่น่าจะกล่าวถึง คือ

1. แม้จะมีส่วนใช้ข้อมูลท้องถิ่น โดยเฉพาะในการศึกษาวรรณกรรม แต่ทว่าแนวการมองปัญหาและการศึกษาอันคงเป็นการมองท้องถิ่นจากภายนอก มากกว่ามองจากแง่มุมของชาวบ้านในท้องถิ่นเอง และสำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นการใช้ข้อมูลท้องถิ่นก็ยังมีน้อยเกินไป ยังเป็นเรื่องการศึกษาการปกครองมณฑลเทศาภิบาลธานีเสียเป็นส่วนมาก

2. การศึกษาวัฒนธรรมจากโบราณคดี ประวัติศาสตร์ และวรรณกรรมที่กล่าวถึงนี้ ไม่ค่อยจะได้โยงวัฒนธรรมกับวิวัฒนาการของระบบเศรษฐกิจ ข้อมูลเรื่องโบราณสถานประวัติเมืองและนิทานพื้นบ้าน จึงมักจะถูกเก็บมาเรื่อย ๆ มาเสนอในลักษณะเพียงเป็นข้อมูลดิบ ไม่มีการตีความ และไม่มีการอธิบายว่าเกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นอย่างไร ไม่มีการใช้ประโยชน์ข้อมูลเพื่ออธิบายวิวัฒนาการของระบบเศรษฐกิจการเมือง ไม่มีการศึกษาวิวัฒนาการของระบบเศรษฐกิจการเมืองไปค้ำย เพื่ออธิบายพื้นฐานชีวิตของชุมชนที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมเหล่านั้นขึ้นมา บ่อยครั้งที่การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นมุ่งในแง่สุนทรีย์ และเพื่ออนุรักษ์สุนทรีย์ภาพอันนั้น ไม่ได้มุ่งเข้าใจชีวิตความเป็นอยู่แท้ ๆ ของคนในชุมชน

3. การศึกษายังคงเน้นที่เมืองใหญ่ ๆ หรือบริเวณใกล้เคียง แต่ขาดการศึกษาท้องถิ่นหรือประชาชนที่ห่างไกลออกไป โดยเฉพาะเห็นได้ชัด

มากกว่าขาดการศึกษาชุมชนที่เป็นชนชาติส่วนน้อย

นอกเหนือจากการศึกษาแนวประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแนวใหญ่ของการศึกษาท้องถิ่นในช่วงที่ผ่านมาแล้ว ยังมีการศึกษาในแนวอื่น ๆ อีก 4 แนว ซึ่งขอเสนอและสรุปวิจารณ์คือ :

1. แนวโครงสร้างและหน้าที่ งานแนวนี้มักเป็นผลงานของนักมานุษยวิทยาชาวไทย และชาวต่างประเทศแต่ฝั่งตัวอยู่ในหมู่บ้านยาวนาน ปัญหาของแนวโครงสร้างและหน้าที่คือ มักจะศึกษาหมู่บ้านโคหม่บ้านหนึ่งโคต ๆ ไม่มองความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านกับสังคมภายนอกประเทศ และระดับโลก อีกทั้งภาพที่ได้มักเป็นภาพนิ่งที่ปรากฏในระยะที่นักวิชาการเข้าไปศึกษาไม่เห็นกระบวนการเปลี่ยนแปลง ไม่มีประวัติศาสตร์ ภาพหมู่บ้านก่อนข้างปรากฏเป็นแบบอุดมคติ มีความผสมกลมกลืนทั้งกับธรรมชาติ กับคนในหมู่บ้านเอง และกับสังคมภายนอก มองไม่เห็นความขัดแย้ง

2. แนวการพัฒนาให้ทันสมัย (Modernization) ในแง่ทฤษฎีแล้ว เป็นผลผลิตต่อเนื่องมาจากแนวโครงสร้างและหน้าที่ เป็นแนวการศึกษาเพื่อพัฒนาชนบทพิจารณาว่าชนบทชาติปัจจุไค นักพัฒนาจะหาทางเดิมปัจจุไคนั้นเข้าไป แต่แนวนี้มีปัญหาคือ เน้นบทบาทของวิศวกรพัฒนา (modernizing agent) ซึ่งเป็นผู้นำ เช่นข้าราชการมากเกินไป แต่คำนึงน้อยเกินไปว่าผลได้จากการพัฒนานั้นตกอยู่กับใคร การศึกษาลักษณะนี้จึงดูหมายแคบเพียงเพื่อการวางโครงการและแผนพัฒนาท้องถิ่นในเวลาช่วงหนึ่งสั้น ๆ มากกว่า

เพื่อเข้าใจการเปลี่ยนแปลงระยะยาวของชุมชน อีกทั้งเป็นการมองท้องถิ่นจากภายนอก วิธีการมอง “ชนบทยากจน” ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จัดอยู่ในแนวทางนี้ ซึ่งเป็นการเน้นด้านการผลิตเทคโนโลยี และพื้นที่มากกว่าความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในท้องถิ่น ไม่ได้มองการเอาใจเอาเปรียบจากโครงสร้างที่เป็นอยู่ ไม่โยงความสัมพันธ์ระหว่างเขตที่ไม่ยากจนหรือจนน้อยกว่า พยายามจะสร้างทฤษฎีวิถีความยากจนที่ใช้เปรียบเทียบได้ทั้งประเทศโดยไม่ได้มองรายละเอียดและความแตกต่างข้างในของสังคมแต่ละพื้นที่

3. **แนวทางการศึกษาการบริหารราชการส่วนภูมิภาคแบบรัฐประศาสนศาสตร์** แนวนี้ส่วนมากเป็นแนวการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโททางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ เช่นว่าด้วยการบริหารจังหวัด อำเภอ และเทศบาล ปัญหาของการศึกษาแนวนี้คือ เป็นการมองท้องถิ่นจากภายนอก จากเบื้องบนลงมากำหนดท้องถิ่น เป็นการศึกษาระบบราชการมากกว่าศึกษาท้องถิ่น เห็นแต่ลักษณะเหมือนกันของระบบราชการในส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นมากกว่าจะเห็นความแตกต่าง เพราะค่าจ้างต้องมาจากระบบราชการส่วนกลาง ไม่ว่าจะบริหารที่ท้องถิ่นไหนก็เหมือนกัน มองเห็นปัญหาท้องถิ่นว่าเป็นเพียงเรื่องขาดคนขาดงบประมาณ ขาดวัตถุดิบอุปโภคเท่านั้น ไม่ได้มองลึกลงไปถึงจิตสำนึกของข้าราชการว่าเป็นอุปสรรค

4. **แนวทางการศึกษาแบบองค์การพัฒนาเอกชน (non-governmental organization**

หรือ NGO) แนวนี้เดิมมีลักษณะใกล้เคียงกับแนวการพัฒนาท้องถิ่นสมัย แต่ภายหลังพัฒนาก้าวล้ำแนวที่ 2 ไป เพราะเนื่องจากเป็นองค์กรเอกชน (เช่นเสภาอากาศอติแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, มูลนิธิบูรณะชนบท, Redd Barna, Net ฯลฯ) นักพัฒนาอูทิศตัวอยู่ในหมู่บ้านเป็นเวลานาน และไม่ติดกับระบบราชการ ในภายหลังมีการสัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์หลายครั้ง จนเริ่มเกิดเป็นแนวการศึกษาท้องถิ่นขึ้นมา มีลักษณะเฉพาะคือ มีข้อมูลท้องถิ่นที่เจาะลึก และโน้มเอียงปัญหาชาวบ้านแบบที่ชาวบ้านมองเอง เป็นปากเป็นเสียงให้กับชาวบ้าน เน้นค้นหา อนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมชาวบ้าน มีแนวทฤษฎีการเมืองปัญหาแบบ Populist ปัญหาของแนวการศึกษาแบบองค์กรพัฒนาเอกชนคือ บางแห่งยังเป็นงานแบบสังคมสงเคราะห์ ไม่มีลักษณะค้นคว้าวิชาการ อีกทั้งเป็นสังคมสงเคราะห์แบบระบอบย่อยที่ละหมู่บ้าน เงินทุนมักมาจากต่างประเทศ และไม่แน่นอน ครั้นเมื่อเริ่มศึกษาวิจัยไปพร้อมกับการพัฒนาก็ยังขาดการศึกษาหมู่บ้านเป็นระบบ ยังใช้ประสบการณ์นิยมอยู่มาก ขาดการศึกษาแบบโยงท้องถิ่น โยงหมู่บ้านเข้าในระบบสังคมทั้งหมด มักจะโน้มเอียงแยกหมู่บ้านออกจากเครือข่ายความสัมพันธ์ของสังคมส่วนรวม

ความหมายและลักษณะเฉพาะของแนวการศึกษาท้องถิ่นแบบ “เศรษฐกิจการเมือง”

แนวทางศึกษาท้องถิ่นแบบต่าง ๆ ที่ผ่านได้ให้ข้อมูลเป็นพื้นฐานของการศึกษาท้องถิ่น โดย

เฉพาะแนวประวัติศาสตร์และวรรณกรรมมีการทำกันมาก และทำโดยนักวิชาการและปัญญาชนท้องถิ่นด้วย ถ้าสามารถเชื่อมโยงข้อมูลท้องถิ่นกับนักค้ำบการเมืองและวัฒนธรรมที่ทำงานมากแล้ว นักวิวัฒนาการของระบบเศรษฐกิจการเมืองของท้องถิ่น จะทำให้เห็นความหมายของข้อมูล และสะท้อนภาพชีวิตสังคมท้องถิ่นของไทยได้เพิ่มขึ้นอีกมาก

จึงใคร่ขอเสนอแนวการศึกษาท้องถิ่นแบบ "เศรษฐกิจการเมือง" เพื่อหาข้ออธิบายปรากฏการณ์การเมืองและวัฒนธรรมที่ทำงานมาแต่เดิม และอาจจะเลื่อนลอยไม่ค่อยสัมพันธ์กับชีวิตในท้องถิ่น เพื่อให้สามารถมองเห็นภาพชีวิตการผลิตการทำมาหากินของชาวบ้านในท้องถิ่น และอธิบายปรากฏการณ์การเมืองและวัฒนธรรมของชาวบ้านเหล่านั้นสัมพันธ์กับชีวิต และเป็นการศึกษาเรื่องเศรษฐกิจของท้องถิ่นจากภายในจริง ๆ ศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจภายในท้องถิ่นที่มีพลังพลวัต (dynamism) ของมันเอง ไม่ใช่ศึกษาแบบเป็น "สิ่งที่ถูกกระทำ (object)" แบบศึกษาเศรษฐกิจโดยเพียงดูจากภายนอก เช่น การศึกษาเพื่อพัฒนาและวางแผนที่ได้วิจารณ์ไว้แล้ว

นักวิชาการชาวต่างประเทศผู้ทำการวิจัยในท้องถิ่น (ชลบุรี) ของไทยท่านหนึ่ง (ดร. ควิตตินา แชนตัน) ได้กล่าวกับข้าพเจ้าเมื่อเร็วๆ นี้ว่า นับเป็นบรรยากาศทางวิชาการที่ดีมากของไทย ที่มี การค้นคว้าวิจัยเรื่องท้องถิ่นโดยใช้แนวการศึกษาแบบอื่นด้วย ไม่ใช่มีแค่แนวการพัฒนาแต่อย่างเดียวและมีการศึกษาวิจัยเรื่องท้องถิ่นโดยนักวิชาการและปัญญาชนท้องถิ่นด้วย ไม่ใช่มีแต่การ

ศึกษาท้องถิ่นโดยนักวิชาการส่วนกลางที่รับจ้างวิจัยตามความต้องการของรัฐบาลเพื่อการวางนโยบายและแผน เธอคิดว่าการศึกษาวิจัยเรื่องท้องถิ่นแบบเป็นวิชาการ (ซึ่งต่างจากแบบเพื่อวางนโยบายและการพัฒนา) ในเมืองไทยก้าวไปไกลกว่าในประเทศเอเชียอาคเนย์ด้วยกัน แต่ยังคงล้าหลังกว่าในอินเดีย

แต่แนวการศึกษาท้องถิ่นแบบ "เศรษฐกิจการเมือง" เป็นอย่างไร ?

จากการประมวลคำตอบจากแบบสอบถาม และจากการร้อยกรองผสมกันของข้าพเจ้าเอง ใคร่ขอเสนอลักษณะของการศึกษาท้องถิ่นแนว "เศรษฐกิจการเมือง" ว่ามีดังต่อไปนี้ทุกข้อรวมเข้าด้วยกันคือ

(1) เป็นการศึกษาแบบแผนความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่เกี่ยวกับโครงสร้างการผลิต การบริโภคและการแบ่งปันผลผลิต ทั้งนี้โดยสัมพันธ์กับโครงสร้างอำนาจ และ

(2) เป็นการศึกษาระดับเขตเฉพาะเขตหนึ่ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นระบบเดียวกัน อาจเป็นระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด หรือกลุ่มจังหวัด (เช่น 3-4 จังหวัด) โดยมีแรงเชื่อมเป็นระบบการผลิต ระบบการเมืองหรือระบบวัฒนธรรม และ

(3) มีการพิจารณาเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยท้องถิ่นที่ศึกษานั้น (หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด หรือกลุ่มจังหวัด) กับหน่วยที่ใหญ่กว่าขึ้นไป ไม่ใช่ศึกษาแต่หน่วยท้องถิ่นใดๆ และ

(4) มีการพิจารณากระบวนการเปลี่ยนแปลงของหน่วยท้องถิ่นที่ศึกษา คือศึกษาเป็นแบบประวัติศาสตร์หรือวิวัฒนาการ ทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากพลังพลวัตภายในท้องถิ่นเองและการ

เปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก และ

(5) ไม่ละเลยที่จะศึกษาความขัดแย้งที่มีอยู่ภายในหน่วยท้องถิ่นที่ศึกษา และความขัดแย้งที่มีระหว่างท้องถิ่นกับหน่วยที่ใหญ่กว่าขึ้นไป

หรือถ้าจะเน้นลักษณะพิเศษให้เฉพาะเจาะจงลงไป ใคร่ขอระบุว่าแนวการศึกษาท้องถิ่นแบบ “เศรษฐกิจการเมือง” มีความเป็นพิเศษแตกต่างจากแนวอื่น คือ

1. เป็นการศึกษาที่เอาเศรษฐกิจเป็นแกนกลาง พิจารณาวิถีการผลิตการทำมาหากินและความสัมพันธ์ของมนุษย์ในการทำมาหากินเป็นศูนย์กลาง แล้วโยงกับการเมืองและวัฒนธรรม เป็นการศึกษาแบบสหสาขาวิชา

2. เป็นการศึกษาท้องถิ่นแบบเจาะลึกเห็นรูปธรรมท้องถิ่น และถือว่าการบวนการที่เกิดในท้องถิ่นเป็นวัฏจักรทำคล้ายเช่นเดียวกัน มีวิถีแนวทางของตัวเองด้วย

3. เป็นการศึกษาที่โยงท้องถิ่นกับระบบเศรษฐกิจสังคมภายนอก ท้องถิ่นถูกกระทบและบางกรณีถูกรอบงำได้จากภายนอก แม้เห็นศึกษาที่ท้องถิ่น ก็ถือว่าท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจการเมืองและวัฒนธรรมของประเทศ และอาจโยงต่อไปถึงระดับโลกด้วย

การศึกษาท้องถิ่นแนว “เศรษฐกิจการเมือง” เน้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง แต่ทั้งนี้ช่วยความรู้ตัวอยู่ตลอดเวลาว่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์นั้นกระทำไปภายใต้เงื่อนไขของสภาพพื้นที่ สภาพกายภาพนิเวศแวดล้อมและประชากรของท้องถิ่น

ในความหมายแคบและเฉพาะเจาะจงที่สุดกล่าวได้ว่าการศึกษาที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเองทางการผลิตในท้องถิ่น คือการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้น (class) ในท้องถิ่น และนี่คือความหมายที่แคบที่สุดของการศึกษาท้องถิ่นแนว “เศรษฐกิจการเมือง” เช่น การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขุนนางกับชาวไร่เจ้าของที่ดินกับชาวไร่ การเกิดพ่อค้าและความสัมพันธ์ระหว่างพ่อค้ากับชาวไร่ การเกิดชาวไร่ รวยชาวไร่ที่กิน ฯลฯ อย่างไรก็ตามมีปัญหาว่าการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นที่ใช้ในระดับประเทศ เมื่อเอามาใช้ระดับท้องถิ่นจะต้องปรับปรุงอย่างไร ? สิ่งที่จะต้องปรับปรุงน่าจะเป็นว่า ปรับคามข้อมูลรูปธรรม เช่น ณ ระดับท้องถิ่นอาจเป็นได้ว่าความสัมพันธ์ภายในชนชาติ ระหว่างกลุ่มญาติ เพศ และอายุ อาจมีอิทธิพลสูงไม่น้อยกว่าความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้น และหากหน่วยที่ศึกษาเป็นหมู่บ้าน อาจยังไม่เห็นการแบ่งแยกชนชั้นภายในหมู่บ้านชัดเจนก็เป็นได้ ฯลฯ จึงต้องไม่ศึกษาการก่อตัวและความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นในท้องถิ่นแบบกลไก หรือแบบใช้ทฤษฎีเข้าบังคับจับข้อมุล แต่ต้องสนใจความหลายหลากและให้ความสำคัญกับลักษณะเฉพาะรูปธรรมของท้องถิ่นไปพร้อมๆ กัน และพร้อมที่จะปรับทฤษฎีไปพร้อมๆ กับการเก็บข้อมุล

คุณค่าและความสำคัญของการศึกษาเศรษฐกิจการเมืองท้องถิ่น

อาจสรุปคุณค่าและความสำคัญของการศึกษาเศรษฐกิจการเมืองท้องถิ่นได้ 2 ประการ คือ

(1) ในแง่วิชาการ และ

(2) ในแง่ผลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคม

ในแง่วิชาการ ทำให้ได้ข้อมูลระดับลึก ทำให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงจากความเป็นจริงมากขึ้น เพราะเป็นการศึกษาที่รากของสังคมเป็นการศึกษาชีวิตประชาชนส่วนใหญ่และเป็นการศึกษาโดยมีแนวทางกว้าง ๆ ที่ใกล้เคียงกัน ก็ทำให้สามารถจัดระบบข้อมูลให้อยู่ใหม่ในภาพ (concept) เกียวกันได้มากขึ้น อาจช่วยสร้างทฤษฎีสังคมศาสตร์ที่ไร้อธิบายสังคมไทยได้อย่างใกล้เคียงความจริงมากที่สุด

ในแง่ผลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคม เป็นการศึกษาที่สะท้อนความถึคความรู้สึกและปัญหาของชาวบ้าน ของประชาชนธรรมดา ๆ และในอุดมคติแล้วควรเป็นการศึกษาโดยนักวิชาการและปัญญาชนท้องถิ่นเองเป็นส่วนใหญ่ เพราะการ

ศึกษาเรื่องท้องถิ่นควรทำ ไม่ใช่เพื่อรัฐบาลหรือเพื่อกักวิจัยเอง แต่เพื่อชาวบ้าน และนั่นหากภาพชีวิตชาวบ้านที่เกิดจากการศึกษาเศรษฐกิจการเมืองท้องถิ่นสามารถถูกส่งกลับไปให้ชาวบ้านได้เข้าใจ จะเป็นพลังก่อให้เกิดจิตสำนึกในหมู่บ้านที่จะมาร่วมตัวพัฒนาอย่างเป็นอิสระตามภาวะที่สอดคล้องกับท้องถิ่น มากกว่าที่ผู้หนึ่งผู้ใดจะกำหนดให้แทน การพัฒนาท้องถิ่นทางเศรษฐกิจ การต่อต้านการเอาใจเอเปรียบ การพัฒนาประชาธิปไตย และการรักษาและฟื้นฟูวัฒนธรรม ส่วนที่ก้าวหน้าเอกลักษณ์ของชุมชนก็จะเกิดขึ้นได้จากพลังงานภายในของคนในท้องถิ่นเอง ยังผลให้ประเทศโดยส่วนรวมพัฒนาขึ้นโดยมีหลักฐานที่มั่นคง กระจายอำนาจเศรษฐกิจและการเมือง และมีความหลากหลายต่างกันไปตามความต้องการของประชาชนในต่างท้องถิ่น ●

รัฐศาสตร์สาร

The Journal of Political Science

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีที่ ๑ ฉบับที่ 1 ม.ค.-เม.ย. 2526

อ่าน - รัฐศาสตร์ทวนกระแส - ชัยวัฒน์ สถาอานันท์

- อธิบายทฤษฎีประชาธิปไตยอเมริกัน - สมบัติ จันทรวงศ์

- การมีส่วนร่วมทางการเมืองในสหภาพโซเวียต - นวนิติ เศรษฐบุตร

- Incremental Budgeting : ความสัมพันธ์ทางเศรษฐศาสตร์และรัฐศาสตร์ - จรัส สุวรรณมาลา

- แนะนำและวิจารณ์หนังสือ

มว่างจำหน่ายแล้ว !

สนใจขอรับคึกคอกได้ที่ นายมนตรี เจนวิทย์การ "รัฐศาสตร์สาร" คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ ๑ 10202